

APRÓ FÜZETEK.

8.

*Ata I 137
1824.*

A magyar református presbiter.

A debreceni presbiterok konferenciáján előadta :

Dr. Kun Béla.

A magyar református presbiterről szólani tette feladatommá a konferencia vezetősége.

Első sorban is azt tartom szükségesnek megállapítani, hogy kiket értek a magyar református presbiter neve alatt. Nem csupán azokat ugyanis, akiket egyházi törvényünk sajátosan így nevez. A zsinat-presbiteri egyházalkotmányi elveknek, amelyek szerint a mi egyházunk is kormányozza magát, alaptétele az, hogy az egyház kormányzásában kétféle tisztségviselők vesznek részt: a lelkipásztorok és a presbiterok, — vagy, amint némelyik református egyházalkotmány összefoglalja: a lelkészi és a világi (igehirdető és csupán kormányzó) presbiterok. A legtöbb református egyházalkotmányban egyáltalán nincs is más egyházkormányzó tisztségi cím, mint ez a kettő, és a felsőbb egyházi alakulatok kormány-

zását is az erre időről-időre megbízott lelkipásztorok és presbiterek, illetőleg ezek testületei teljesítik. Minálunk a történelmi fejlődés úgy alakította az egyházalkotmányt, hogy a magasabb hatóságoknál mindakét oldalról külön megnevezett címekkel nevezett tisztségek vannak. De amint a püspök, esperes, tanácsbírák stb. azért mégis a lelkipásztorok sorába tartoznak, — úgy a világi oldalról választott főtisztviselőket, az egyházkerületi főgondnokot, egyházmegyei gondnokot, világi tanácsbírákat és jegyzőket sem lehet felfogásom szerint a presbiterektől elkülöníteni, — és ahogy a püspök, esperes, meg a többi előkelőbb című lelkipásztor épenúgy, vagy még jobban köteles megfelelni a lelkipásztorokra vonatkozó szabályoknak, mint a más címmel nem bíró lelkipásztorok, épenúgy a magasabb egyházi hatóságok világi főtisztviselői is aláesnek mindazoknak a szabályoknak, amelyek a presbiterekre vonatkoznak. Annál inkább áll ez az egyházközségek főgondnokaira, illetőleg gondnokaira, akik hiszen tulajdonképen nem mások, mint az egyházközség presbiterumának a lelkész után legelőkelőbb és legtöbb feladattal megbízott tagjai, akik tehát presbitertársaiktól csak azzal különböznek, hogy az azokra is váró feladatokon felül még külön munkák végzésére is kötelesek.

Tulajdonképen a presbiterek sorába tartoznak maguk a lelkipásztorok is, nemcsak azért, mert az első keresztyén időkben a lelkipásztor minden fel-

adatát végezték a presbiterek és nemcsak azért, mert az ősrreformátus elvek is csak azzal különböztetik őket más presbiterektől, hogy ők az igehirdetést és a sakramentumok kiszolgáltatását is teljesítik, hanem a mi Egyházi törvényeink szerint is, amelyek őket a presbiterium nélkülözhetetlen tagjaivá teszik. Mindazáltal a lelkipásztorokat, akik élethivatásszerűen állnak az egyház szolgálatában, elkülönítem és csak azokról az egyházi szolgákról szólok, akik egyéb életfoglalkozás mellett vállalnak részt az egyházi munkából.

Amikor tehát a magyar református presbiterről beszélek, a pusztán ezen névvel nevezett egyházi tisztviselőknél kívül odaértem az egyházközségi kurátorokat, valamint a felsőbb egyházi alakulatok világi főtisztviselőit is. Egyébiránt úgy vélem, hogy az egyházi törvényünk is ebből az elvből indul ki. Csak ezzel tudom ugyanis megmagyarázni, hogy a többi világi tisztségeknél megelégszik a kormányzásban részvétellel járó feladatok elsorolásával, — egyedül a presbiterekre vonatkozóan szabja meg a szoros értelemben vett egyházi kötelességeket is. Úgy kell lenni, hogy az egyházi törvényhozó intenciója szerint mindaz, ami a presbiterokról kifejezetten mondva van, önként értendő az egyház többi világi tisztségviselőire is, mert azt még elgondolni sem szabad, hogy a vallási és egyházi kötelességeknek azt a minimumát, amit a presbiterekre megszab, nem kívánná meg a magasabb fokú világi tisztviselőitől.

Igaz ugyan, hogy ebben a tekintetben az egyházi törvény a presbiterekkel is elég röviden végez, de azért azt hiszem, épen eleget mond, amikor a presbiterek kötelességeiül szabja, hogy

az egyházközség tagjait az egyház és iskolák iránti kötelességeik teljesítésére buzdítsák,

a lelkészt egyházzvédő és építő munkájában minden irányban támogassák,

úgy magán-, mint családi életökben az egyház iránt törhetetlen ragaszkodásukkal, tisztas magukviselésével, istenházának buzgó gyakorlásával, a sakramentumokkal való éléssel az egyháztagok előtt példaként világoljanak. (I. t.-cikk 121. §. c, d, e.)

Élégnek mondom ezt a felsorolást, mert azt hiszem, hogy ha egyházunk mindegyik világi tisztségviselője a hivatalához kötött egyéb különös feladatok teljesítése mellett a törvény eme követelésének egészen pontosan meg tudna felelni, nem lehetne okunk panaszra.

*

Egyébiránt a presbiterek és egyházunk más világi tisztségviselői között tisztségük természete szerint is meg van a megegyezés, vagy ha úgy tesszük: nincsen különbség. Nincs nevezetesen az a különbség, amelyet közönségesen abból formálnak, hogy a presbiterséget nem tekintik valóságos egyházi, lelki hivatalnak. Ennek a felfogásnak megjobbítására törekszik a most érvényben levő egyházi törvényünk, midőn — az előző törvényektől elté-

rően — az egyházi tisztviselők sorában külön szól a presbiterekről is. De azért minálunk közkeletű ma is az a felfogás, mely a presbitereket aféle egyházközségi képviselőknek tekinti, akik arra valók, hogy a nép akaratát az egyházközség igazgatásában, különösen anyagi ügyeinek intézésében kifejezésre juttassák és a lelkipásztor munkáját ellenőrizzék. Mindaz a fogyatkozás, melyet a magyar reformátusság presbitereiben és presbiteriumaiban látunk, gondolatom szerint nagyobbára erre a merő félreértésen nyugvó felfogásra vezethető vissza.

Ennek a — bármennyire téves — felfogásnak nagy elterjedettségén nincs mit esodálcokzni. Az újabb keletű — moderneknek is nevezhető — zsinatpresbiteri egyházközmányok alapgondolata valóban a hívek képviselete. Így például ágostai hitvallású evangélikus magyar testvéreinknél is az egyháztanács (presbiterium) nem más, mint egyszerűen képviselete az egyházközségnek, mely minden egyházi hatalom forrása s mely minden fontosabb ügyben jogosított tagjai összeségének útján fejezi ki akaratát.

A református presbiterium azonban nem képviselőtestületi tagok gyűlése, hanem az egyház különösen fontos feladatok teljesítésére hivatott tisztviselőinek gyülekezete; a presbiterek feladata nem az egyháztagok rájuk ruházott jogának gyakorlása, hanem az egyház egyedüli fejének, a Jézus Krisztusnak aláztos szolgálata.

Hogy ez mennyire így van, annak bizonyosságára elég annak a felemlítése, miszerint az ősi református egyházalkotmányok szerint sehol sem választotta, és nagyon sok református egyházban ma sem választja a presbitereket az egyházközségi tagok összesége, hanem maga a presbiterium egészíti ki önmagát és a gyülekezeti tagoknak legfeljebb a jóváhagyás vagy visszautasítás jogát adják meg. Azért senki sem fogja kétségbe vonni, hogy ezek a nem nép-választotta, tehát egyházközségi képviselőkül semmiképp sem tekinthető presbiterek valóságos presbiterek, hiszen akkor a Kálvin genfi egyházának, vagy a legjellegzetesebben református szervezetű skót nemzeti egyháznak presbitereitől is meg kellene vonni ezt a minőséget.

A presbiteri egyházkormányzati szervezetnek tehát nem az a lényege, hogy az egyház kormányzását az egyházközség választottainak testülete teljesíti, hanem hogy az egyház egyetlen urának, a Jézus Krisztusnak hivatalos szolgálatára az ige-hirdetést és a szentségek kiszolgáltatását teljesítő lelkipászorokon kívül más — mondjuk így: világi — tisztviselők is vannak rendelve.

Ebből viszont az következik, hogy a presbitereknek, akár az egyháztagok választása útján nyelik megbízatásukat, akár más módon, nem az a feladatuk, hogy a presbiteri tisztséget rájuk ruházó választóik szempontjait tartsák maguk előtt, hanem az, hogy az Úr Jézus Krisztusra függesztvén

szemeiket, a vele való teljes összeolvadást keressek és eképen munkálkodjanak az ő országának e földön eljöveteleért.

Révész Imre (az első) egyik nagybecsű munkájában (Kálvin élete és a kálvinizmus) ezeket mondja: Tartsa bár a presbiterium a gyülekezet gazdasági és pénzügyeit és épületeit a legnagyobb rendben, sőt díszben, fényben, — ha minden évben jó lelkiismerettel el nem mondhatja magáról, hogy az uralkodó bűnököt irtotta s a közerkölcsiséget előmozdította a gyülekezetben, akkor magát valódi keresztyén kálvinista presbiteriumnak még korántse tartsa. Ezt az erőteljesen kifejezett igazságot én még kiegészíteném ezzel: Gyakorolja bár a presbiterium a gyülekezetben a legszigorúbb erkölcsi fegyelmet, emelje bár a közerkölcsiséget a legmagasabb színvonalra, ha magáról azt, hogy Jézus Krisztussal együttélő férfiakból áll, kik a gyülekezetet Jézus Krisztushoz minden évben közelebb vezették, jó lelkiismerettel el nem mondhatja, — magát valódi keresztyén kálvinista presbiteriumnak akkor se tartsa. Nincs és nem is lehet semmi hatalma az olyan presbiteriumnak, amely nem ilyen. Ettől a földi világtól mi nem szerzünk hatalmat, az Úr Jézus pedig csak azoknak ígérte, hogy velök leszen és csak azoknak adja az oldás és kötés hatalmát, akik az ő nevében gyűltek össze (Máté XVIII. 18—21.).

A magyar református egyházban — verjük a mellünket és mondjuk el a mea culpa-t — ezek a

szempontok nem állanak elég tisztán sem általán a gyülekezetek, sem a gyülekezeti előljárók előtt.

Bár, amint említettem, a presbitereknek az egyházközség által választatása egyáltalán nem tartozik a presbiterialis kormányzat lényegéhez, nem lehet kétségbe vonni, hogy az alkalmazásnak ez a módja magasabb fejlettségi fokot jelent. De egyszermind magasabb fejlettségi fokot feltételez is. A presbitereknek, épúgy, mint a lelkipásztoroknak, választását az egyháztagok összeségére bízni aggodalom nélkül igazán csak akkor lehet, ha az egyház tagjai valamennyien, vagy legalább túlnyomó nagy részben, Jézus Krisztus jó vitézei. Azoknak, akik az egyház ügyeinek intézésében, s különösen a felsőbb egyházi bíráskodásban részük van, módjukban áll tapasztalni, hogy nálunk magyar reformátusoknál ez a feltétel nincs meg kellőképen. Ebből a tapasztalatból nem szükségkép az következik, hogy tehát el kell venni a jogot azoktól, akiknél nem jó kezekben van, hanem az, hogy azokat, akik a jog gyakorlására nem képeseknek mutatkoznak, minden erőnk megfeszítésével neveljük képesekké. Am akármilyen következtetéshez jutunk, magát a tényt eltagadni nem lehet.

Nem akarok szólni, — mert még emlékezni sem szeretek — azokról a súlyos és bármiféle profán választásnál is megbélyegzést érdemlő visszaélésekről, amelyek egyes egyházi tisztségek betöltésénél itt-ott előfordulnak. Csupán azokra a fogyatkozásokra akarom felhívni a figyelmet, amelyek

különösen az egyház világi tisztviselőinek, köztük a szoros értelemben vett presbitereknek választásánál napirenden vannak, — amelyek nem bűn, csak felületesség eredményei, de amelyek, ép azért, mert általánosak, annál súlyosabbak s egyházunk életére és jövőjére végzetes befolyással lehetnek.

Kálvin a keresztyén vallás rendszeréről írott hatalmas és a mi egyházunkat illetően alapvető munkájában arra a kérdésre, hogyan kell kiszemelni az egyház szolgálait, ezeket mondja :

Ezt a szót, hogy *hogyan*, nem a választási szertartásra, hanem arra a vallásos félelemre vonatkoztatni, amelyet a választásban meg kell tartani. Idetartoznak azok a bőjtök és imádságok, amelyekkel Lukács előadása szerint a hívők éltek akkor, amikor a presbitereket választották. Mivel ugyanis belátták, hogy ez a dolog a lehető legkomolyabb, semmihez sem mertek fogni másképen, mint a lehető legnagyobb tartózkodással és aggodalommal. Különösképen pedig az imádkozásra adták magukat azért, hogy ezáltal kérjék Istentől a bölcsesség lelkét, mellyel a jót a gonosztól megkülönböztessék (IV. könyv III. 12.).

Vajjon cselekedszük-é ezt mi, amikor előljárókat állítunk magunk elé? Jut-é eszünkbe, hogy amikor presbitert választunk, tulajdonképen nem magunknak választunk, hanem a Jézus Krisztusnak? Érezzük-é a felelősséget, amely reánk súlyosodik, amidőn a mi Urunkra olyan szolgát tukmálunk, aki az ő szolgálatára esetleg nem alkalmas?

Megfontoljuk-é, hogy a kiszemeltekben megvan-nak-é azok a kellékek, amelyeket ugyancsak Kálvin Pál apostolra hivatkozással így sorol elő : hogy a tudományban józanok, tisztaéletűek és semmi olyan hibában nem szenvednek, ami őket tekintélyüktől megfosztaná és tisztességüknek is gyalázására lehetne ; hogy annak a tehernek, amit rájuk rónak, elviselésére képtelenek és alkalmatlanok ne legyenek, vagyis el legyenek látva azokkal a lehetőségekkel, melyek tisztük betöltésére szükségesek. (U. o.)

Én azt látom, hogy általában nem járunk el azzal az aggodalommal, melyet ez a Kálvin szerint „lehető legkomolyabb dolog“ megkívánna. Eltekintve a szomorú kivételektől, nagyban és egészben vagyunk annyira lelkiismeretesek, hogy nem épen vaktában válogatjuk ki az embereket és nem is épen a salak között válogatunk. Ám odáig már ez a lelkiismeretesség ritkán terjed, hogy aprólékos gondossággal megvizsgáljuk és mérlegeljük mindazokat, akikről egyáltalán szó lehet és ennek a gondos mérlegelésnek eredményeképen emeljük magunk felé azokat, akik, nem társadalmi vagy anyagi kedvező helyzetüknél, rokoni vagy baráti összeköttetéseiknél, vagy épen politikai pártállásuknál fogva, hanem az Isten félelmében, vallásos buzgóságban, Jézus Krisztus igaz szolgálatában legkülönbeknek bizonyulnak. Az a mérlegelés, amellyel egyházi tisztviselőinket kiválasztjuk, rendszerint semmivel sem több, mint amelyet a

polgári tisztségek vagy megbízások betöltésénél is követünk s a hasonlóság sokszor egészen odáig megy, hogy politikai pártkörökben vagy más kaszinókban a párttagság vagy pajtáság szempontja alapján teljesítik a jelölést és intézik a választást. Holott, hogy ez a mérték nem elég, könnyű belátni, ha megfontoljuk, hogy amint ugyanaz az ember, aki például gazdatisztnek felülmúlhatatlanul jó, nem volna szükségképen jó lelkipásztor, — épenígy, aki nagyon jó például községi esküdtnek, nem feltétlenül alkalmas presbiternek.

*

A kiválasztásnál meglevő felületesség maga után vonja, hogy a presbiterek sorában nagyon sokszor foglalnak helyet olyanok, akik nem képesek és nem alkalmasak keresztyén egyházi előljárók lenni. Megint nem akarok szólni a megdőbbentő eltévelyedésekről, azokról a szomorú, kivételes esetekről, amikor istentagadókat, templomkerülőket, koresmahősöket, paráznákat, otromba szájaskodókat választanak meg, mivelhogy ezektől reménylik a nem népszerű lelkipásztor megrendszabályozását, vagy a magasnak talált egyházi adó lejjebb szállítását. Csak azokat az eseteket tartom szem előtt, amikor komoly, tisztos magaviseletű, értelmes, alapjában vallásos lelkű és egyháziasságot is mutató férfiakat választanak ki. És íme, ha ezt a kedvezőbb kört nézem is, látnom kell olyanokat, akik az úri szent vacsorához éveken át nem

járulnak ; akik gyermekeik komoly, vallásos neveltetését, konfirmáltatását, szentségekben részesítését elhanyagolják ; akik a családjukban előforduló házasságnak a mi egyházunk színe előtt is megkötését elmellőzik ; akik egy kedvező vegyes házasság kedvéért hajlandók a gyermekeiknek megengedni, vagy akár maguk megtenni, hogy a házasságból születendő gyermekek vallása tekintetében a másik fél javára megegyezést kössenek. Ám még szűkebbre szorítom a kört, kívül hagyom mindazokat, akik bárminemű ilyen cselekvéssel, vagy mulasztással sértik az egyházat és csak azokat veszem szemügyre, akiknek életében a szigorú bírálat sem talál megbotránkozást. Vajjon ezek közt a válogatott legjobbak között mindenki szokott-é naponta imádkozni ? Vajjon legalább hetenkint egyszer, vasárnap, mindegyik ott van-é az istenházában, és vajjon az, aki nem ment el a templomba, legalább számon kéri-é önmagától ezt a mulasztását ? Vajjon szabad idejében mindegyik olvassa-é a bibliát, vagy — hogy lejjebb szálljak a mértékkel — inkább a bibliát olvassa-e, mint a profán irodalom legléghább termékeit ? Vajjon a családi élete mindegyiknek olyan tiszta-é, hogy a Jézus Krisztus és az anyaszentegyház kapcsolatának méltó mása legyen ? Vajjon szelídség, szeretet, igazságérzet, mások megbecsülése, irigységtől és kapzsiságtól mentesség uralkodik-e mindegyiknek házában ? Vajjon a felesleges garasát mindegyik szívesebben szánja-e az egyháznak, mint például,

hogy még rosszabbat ne mondjak, egy kis szolid kártyajátékra? Vagy, hogy megint lejebb szálljak, vajjon az egyházi adóját mindegyik szívesen és pontosan befizeti-é? Vajjon, tapasztalván az uralkodó bűnöket, a nálunk különösen elterjedt szörnyű káromkodást és iszákosságot, mindegyiküknek eszébe jut-e a vétkezőket inteni, mint atyjokfiat? Sőt akár: mindegyiküknek eszébe jut-e megszámloltatni önmagát azokról a hibákról, amelyeket a nap folyamán elkövetett? Vajjon mindegyik a presbiterek, s általán az egyház világi tisztviselői közül, azért fogadja el a ráeső választást, mert Jézus Krisztusnak akar szolgálni, az Isten országának munkása lenni, — s nem inkább azért, mert úgy gondolja, hogy a megtisztelő bizalom elől nem illik kitérni és az egyházi tisztséggel szerzett kapcsolatokat a kenyérkereset, vagy a társadalmi előhaladás, vagy a politikai érvényesülés terén igen jól lehet használni?

Ezekre a kérdésekre aligha merhetünk határozott igen-nel válaszolni. A világ fiai vagyunk bizony mi és nekünk az anyaszentegyház is ebből a világból valónak tetszik. Csak olyannak, mint azok az egyéb közösségek, amelyeknek önkormányzatában ugyanígy részt veszünk.

*

Innen származnak aztán a további fogyatkozások. Látunk presbiteriumot, amelyben szervezett pártok állanak szemben s a pártvezért a hívei tús-

kön-bokron át követik. Még hagyján, ha pártszervezkedés alapja magában az egyházban, vagy annak valamely intézményében van, például a lelki gondozás eszközeinek megválasztása, az iskolák számának szaporítása, vagy az egyházi adó mértékének meghatározása szolgál a csoportokra osztás alapjául; ám akárhányszor még nem is ilyen, hanem az egyházon egészen kívül fekvő, például politikai párthoz tartozásban gyökerező oka van az egyházi pártok kialakulásának is. Pedig az egyház szolgájának, akár lelkipásztor, akár világi, nem szabad semmiféle pártot ismerni és nem szabad semmiféle pártvezért követni, hanem egyedül a Jézus Krisztus örök igazságú szavának engedelmeskedni.

Látunk presbiteriumot, amelyben nem dül ugyan pártoskodás, de vannak bizonyos kotériák, amelyeknek vezető tagjai, bizonyára az egyház iránti szeretettől és attól a meggyőződéstől vezetve, hogy az egyház ügyeit olyan jól, mint ők, senki sem intézheti, szorgosan ügyelnek arra, hogy a fontosabb kérdésekbe csak ők maguk és az ő bizalmasaik legyenek beavatva, nehogy mások, a megbízhatatlanok, megzavarják az általuk szépen felépített tervet. Holott a református presbiternek nincs jussa magát csalatkozhatatlannak gondolni s kötelessége békességgel meghallgatni minden jóindulatú — bár helyesnek nem tartott — véleményt, kötelessége megnyugodni a felfogása szerint helytelen, sőt károsnak

látszó döntésben is, mert hinnie kell, hogy az Úr mindent jóra fordít.

Látunk presbiteriumot, amelyben rendszerint az előbb említett okokból, kifejlődnek súlyos személyi ellentétek, amelyek hol a tanácskozás hangjának eldurvulására, hol a mellőzötteknek, vagy sértődötteknek elkedvetlenítésére, az ügyek intézésében részvételtől tartózkodására vezetnek. Holott az egyház szolgájának nem szabad elfelejtekezni a szentírás tanításáról: legyetek szelídek, alázatosak, hosszantűrők, békességkeresők. Hogyan lehessen példája másoknak az, aki az Isten ígéjének megtartásában magát sem tudja gyakorolni, aki indulatát fékezni nem képes, vagy épen aki a maga személyén esett akár valódi, de legtöbbször csak vélt sérelmet nagyobb súlyúnak tartja, mint az Isten szolgálatának kötelességét?

Látunk presbiteriumot akárhányat, amelynek tagjai kellő komolysággal, minden mellétekintet félretételével, szeliden, szeretettel, buzgón, tehát igaz keresztyén presbiterekhez méltón végzik tanácskozásaikat, de ezzel aztán — végeznek is. A nyugodt, előkelő hangú, díszes tanácskozás után hazamenvén hajlékaikba, azt gondolják, hogy kötelességüket a legjobban teljesítették, a határozatokat nagyon jól meghozták, a többi most már a lelkipásztor dolga. Ezek is bizony csak aféle szolgák, akik a rájuk bízott talentumokat nem prédálták el, sőt a tolvajoktól is megóvták, de semmivel nem gyarapították. Holott a böles és igaz szolgálta

növelni tartozik az ő urának vagyonát. A jó presbiternek nem elég a gyűléseken megjelenni, nem elég a különféle bizottsági tárgyalásokban résztvenni, nem elég az egyháztól rábízott külön munkákat önzetlenül elvégezni, hanem minden tetteben, minden szavában, minden gondolatában az Úr Jézus Krisztus egyetlen és üdvözítő királyságát kell szolgálnia.

*

Nem könnyű teher ez, de gyönyörűség. Valójában pedig nem is csak a presbitereknek, hanem az Úr egész örökségének, egész klérusának, azaz minden keresztyén embernek kötelessége. A presbitereknek azonban kötelessége nemcsak a mi Urunk, hanem a mi testvéreink irányában is. Az Írás arra tanít, hogy aki első akar lenni, szolgáljon másoknak. Ha tehát minket a gyülekezetben elsőkké, presbiterekké tettek, tartozunk szolgálni a mi atyánkfiainak első sorban jó példaadással, igazán keresztyénhez illő étellel, kötelességeink hű és pontos teljesítésével.

Egyházi törvénykönyvünk az egyházközségnek a presbiterium által végzendő feladatai között az anyagi ügyek intézésén és az önkormányzati jogok gyakorlásán kívül ezeket is megszabja (I. t.-c. 14. §):

Az egyházközséghez tartozó összes hívek lelki-gondozása; az egyházközség tagjainak egyházas, valláserkölcsei nevelése (b.);

az egyháztalagok gyermekeinek neveltetése, iskoláztatása (c.) ;

a tehetetlen szegényekről, árvákról, ez utóbbiaknak különösen iskoláztatásáról való gondoskodás (d.) ;

az egyházi fegyelem gyakorlása (e.) ;

örködni afelett, hogy a templomi istentiszteleten s egyházi ünnepélyek alkalmával mindenek díszesen s jórenddel történjenek (k.) ;

felügyelni, hogy a vasárnapot és az ünnepeket az egyházközségi tagok híven és illendően megtartsák (l.).

Hogy ezeknek a feladatoknak a teljesítése a presbiterium dolga, atekintetben kétsége senkinek nem lehet, nemcsak egyházalkotmányunk alapelveire tekintettel, hanem azért sem, mert mindezek a kötelességek az előzően érvényben volt egyházi törvényeinkben kifejezetten mint a presbiterium hatásköre voltak felsorolva és a legutóbbi törvényhozás alkalmával pusztán törvénytechnikai okokból helyeztettek az egyházközség címe alá, de a tanácskozás rendén akkor is egyértelmű megállapítást nyert, hogy ezek az egyházközségi feladatok természetesen a presbiterium által teljesítendőek.

Íme tehát, még ha nem is keresünk a lelkünkkel magasabbrendű parancsokat, csak a közönséges emberi kötelességgel a közvetlenül rendelkező földi törvénynek engedelmeskedni akarunk, akkor is vár reánk a gyülekezet tagjai lelki gon-

dozásának, embertársaink Jézus Krisztushoz vezetésének szép munkája, akkor sincsen jogunk a tapasztalt fogyatkozásokért a lelkipásztornak munkája bírálgatásának kényelmes, de felületes, tehát bűnös végzésével megelégednünk, hanem meg kell emlékeznünk arról, hogy mi királyi papság népe vagyunk, hogy mi presbiterek, magunk is pásztorokká állíttattunk és eszerint a gyülekezet kellő gondozásának hiányosságáért a hanyagság vádját önmagunk ellen is emelnünk kell.

Az igazi református ember nem várhatja a maga és keresztyén társai üdvösségre vezetését a lelkipásztortól. Nem tulajdonít annak természetfeletti hatalmat, de nem is várhat tőle emberfeletti munkát. Az igazi református presbiter pedig tartozik tudni, hogy ő nem szemlélője és bírálója, hanem hívatott munkatársa a lelkipásztornak. Joga, sőt kötelessége a lelkipásztort is testvérként, keresztyén szeretettel figyelmeztetni a mulasztásokra, de a fogyatkozásokért egyedül azt nem kárhoztathatja, mert tudja, hogy a felelősségben vele osztozni kénytelen.

Annak, hogy minálunk, magyar reformátusoknál, a presbiteri tiszt különösen nagy fontosságú és felelősségteljes volta nincs úgy a köztudatban, mint azt egyházunk java megkívánná, — egyik oka talán az is, hogy a nagyobb egyházakban igen is nagyszámú tagokból állnak a presbiteriumok, a nagyszámú testületekben pedig az egyéni felelősség érzése sohasem domborodik ki

eléggé. Talán ezért is helyes volna a nagy és több lelkipásztorral bíró egyházakban a presbiteriumokat parókiánként tagolni s ezzel kinek-kinek közelebbi munkakörét kijelölni. Am enélkül is tudhatjuk magunkat megfelelő munkára nevelni, hiszen nem a szervezet a fontos, hanem a feladatukat megértő s azok teljesítésére mindig kész emberek.

*

Talán kissé sötét az a kép, amelyet a legközségesebb fogvatkozások felsorolásával a magyar református presbitererekről adtam. Nem szeretném, ha bárki azt hinné, hogy mindezek a hibák egy helyen vannak meg. Am úgy gondolom, nem szükséges igazat adnunk Kyplingnek, aki a Dsungel egyik tapasztalt vadjának azt adja a szájába, hogy az emberek azzal különböznek a majmoktól, hogy mindig dicsérik magukat. A javulás első feltétele a hibák beismerése és én azt hiszem, a tizenkettedik órában vagyunk, hogy megkezdjük a javulást. ha magyar református egyházunkat a sok oldalról fenyegető veszedelmektől megmenteni akarjuk.

A mi egyházunkban századokon át alkalmazásban volt Geleji Katona-féle kánonokban a presbiteri intézményről az van mondva, hogy bár a keresztyén egyház berendezésére s így igazgatására másutt igen szükséges és hasznos, mégis, hogy a mi népünk közt azzal a haszonnal, mellyel a külföldiek közt lenni szokott, a jelen körülmények közt felállíttassék, azt a mi polgári rendünk kü-

lönböző okul vetett akadályok miatt lehetők nem látja. (99-ik kánon.) Medgyesi Pál (Tractatus politico-ecclesiasticus, Bártfa, 1650, 196 lap) meg is mondja az akadályul vetett okot: „Az jobbágy presbiter az urának vétkét az presbiteriumban találná bemondani, az urát intenék meg érte, az úr jobbágy presbiter uramat fogná elő s bánatna úgy vele, hogy más is tanulna rajta“. Azóta majd háromszáz esztendő telt el, a jobbágyság régen megszűnt, a presbiterialis szervezetet még régebben behoztuk és azért még sem volnánk ma sem abban a helyzetben, hogy ez az intézmény nálunk is azzal a haszonnal, mellyel a külföldiek közt lenni szokott, teljesítse hivatását?

Én azt hiszem, vagyunk, csak akarni kell. Csak el kell szánni magukat a magyar református presbiteriumoknak arra, hogy nem csupán az időnkénti választások útján újulnak meg, hanem megújulnak léleekben is, és azzá formálják magukat, aminek az őskeresztyének példája nyomán Kálvin és az őt követő reformátorok gondolták: a tiszta evangéliomi keresztyénség éber őrei.

Hogy ezt a célt minél tökéletesebben elérhesük, arra minden erejével törekedni a magyar református presbiternek nemcsak anyaszentegyházunk, hanem magyar nemzetünk irányában is tartozó kötelessége. Mert a mi egyházunk csak akkor élhet és virulhat, ha nem csupán a külső formák szerint látszik annak, ami lenni akar, hanem lélek szerint is igazán az. Rajtunk a felelőség, ha lé-

lek nélkül, pusztán a demokratikus szervezet hivalkodásával akarunk reformátusok lenni s az így igaz tartalmától megfosztott egyházat lehangoltan látjuk arról a magas piedesztálról, amelyre eleink hite, hűsége, öntudata helyezte. Adassék tisztelet mindegyik magyar egyháznak a magyar nemzeti közművelődés terén szerzett érdemeiért, — de nekünk egy pillanatra sem szabad felejtenünk, hogy a magyar kultúra diadémjába a legragyogóbb ékköveket ez a mi egyházunk helyezte s épen azért a mi egyházunk erőben fogyatkozása az egész magyar nemzetre kiszámíthatatlan károsodást jelentene.

A „MÉLIUSZ“ könyvkereskedésben megjelent és kapható:

Dr. Baltazár Dezső:

Elég nekem az Isten kegyelme.
Ünnepi prédikációs könyv. Alapár 8 K.

Dr. Révész Imre:

Az Íge fénye. Prédikációk, beszédek gyűjteménye. Alapár 4 korona.

ZSOLTÁROK

a legegyszerűbbtől a legdíszesebb kiállításig.

Debrecen, Ferenc József (Piac)-u. 26. szám.

Dr. Erdős Károly

Az én vallásom

című könyve a legalkalmasabb mű a református öntudat erősítésére. A kritika a többek között így nyilatkozott róla:

„Dr. Erdős Károly egy igen értékes és közhasznú kis könyvecskét adott ki „Az én vallásom“ c. alatt. Első sorban a konfirmált ifjaknak, de általában minden felnőtt egyháztagnak a legmelegbben ajánlom“. **Dr. Révész Kálmán** püspök 335—1922. sz. körleveléből.

„Tanulhatunk belőle mindnyájan. Minden sora gondos kidolgozásra vall“. **Dunántúli Protestáns Lap.**

„Tartalma igazán nagyon gazdag. Röviden azt kell mondanom, hogy: valóságos encyclopaediája mindazon tudnivalóknak, amelyeknek állandóan ott kell lenni a református ember tudatának az előterében“. **Kálvinista Szemle.**

„Komoly, nyugodt hangú kis kalauz, amely református felekezeti felfogásunkat a szélesebb körű közönség szellemi szintjéhez alkalmazkodóan közérthetően, megbízhatóan tolmácsolja“. **Sárospataki Református Lapok.**

Árpar papírkötésben 60 fill., vászonkötésben 80 fill.

Méliusz könyvkereskedés Debreczenben.

A „MÉLIUSZ“ könyvkereskedés

kiadásában megjelent és kapható:

A Heidelbergi Káté

Dr. Erdős József egyetemi tanár fordítása.
A legelterjedtebb református hitvallásos
könyv. Alapár 1.50 K.

Méliusz világító lámpásának sugarai

Méliusz Juhász Péter magyar reformátor
legszebb gondolatai. Alapár 2 K.

AZ IMÁDKOZÓ MAGYAR

Régi magyar református eleink buzgó
imádságainak gyűjteménye. Összeszedte
Dr. Révész Imre debreceni lelkipásztor.

Alapár bőrutánzatú papirkötésben . . . 2 K.
Hajlítható vászonkötésben 4 K.
Párnázott vászonkötésben, tokban . . . 8 K.
Párnázott bőrkötésben, tokban . . . 15 K.

Debrecen, Ferenc József (Piac) u. 26. sz.

Az Apró Füzetek eddig megjelent számai :

1. Dr. BALTAZÁR DEZSŐ, A kálvinizmus és az államélet.
2. Dr. RAVASZ LÁSZLÓ, A magyar vallás.
3. GYÜLVÉSZI ISTVÁN, Báránybőrbe bujt farkasok.
4. Dr. ERDŐS KÁROLY, A kálvinizmus és a magyar lélek.
5. Dr. ERDŐS KÁROLY, Méliusz üzenete.
6. NAGY LAJOS, Margit magyar királyi hercegnő missziója Skóthonban.
7. Dr. ERDŐS KÁROLY, Az őskeresztyén presbiterek.
8. Dr. Szentpéteri KUN BÉLA, A magyar presbiter.

Egyes szám alapára 10 fillér.

Az 1., 2. és 3. számból már alig van néhány példány, ezért ezekből **csak azok kaphatnak, akik a többi számot is megveszik.**

10527/a - 4/63